

La Bíblia com a punt d'unió de les confessions cristianes

Enric Capó
Pastor protestant

EL DR. VISSER'T HOOFT, PRIMER SECRETARI GENERAL del Consell Ecumènic de les Esglésies i una de les persones que més han contribuït a l'apropament entre els cristians, va afirmar, en un col·loqui celebrat a Ginebra, que una primera lectura de la Bíblia des d'òptiques diferents, va estar a l'origen de la divisió dels cristians, però que una lectura més aprofundida i en comú de la mateixa Bíblia ens portaria a retrobar-nos en la unitat de l'Esperit i a entendre'ns i trobar punts essencials de comunió dels uns amb els altres. La Bíblia, doncs, està en el centre del moviment ecumènic.

El trencament del cristianisme occidental

El trencament del cristianisme occidental es va produir en el segle XVI a causa de l'abús en la predicació de les indulgències, a Alemanya. Aquest no era, en principi, un problema greu, i si Luter s'hi va oposar d'una manera tan radical, va ser perquè afectava negativament la vivència de la fe de l'home del carrer. Però ben aviat aquesta discussió va derivar cap a la interpretació de la Bíblia, que, després de segles de restar tancada als convents i centres religiosos, va sortir al carrer amb força. Si les 95 tesis de Luter que van donar origen a la Reforma es van clavar a la porta de l'església del castell de Wittenberg

l'octubre del 1517, cinc anys més tard, el 1522, ja es publicava el *Nou Testament* en llengua alemanya i el 1534 apareixia tota la *Bíblia*, traduïda per Luter.

A partir d'aleshores, la discussió entre catòlics i protestants se centra en la interpretació bíblica i, progressivament, van sorgint nous punts de fricció entre Luter i els representants de l'Església oficial. Luter havia passat per un procés de conversió i, com a professor de Sagrada Escriptura, havia arribat a uns conclusions que, aleshores, xocaven de ple amb la doctrina oficial. L'eix de les discussions acadèmiques era la doctrina de la justificació per la fe. Les interpretacions de les cartes de Pau als Romans i als Gàlates en constituïen el nucli central.

Traduccions de la Bíblia a l'abast del poble

A mesura que el pensament protestant es va anar divulgant per tot Europa, la Bíblia va ocupar un lloc cada vegada més important. L'exemple de Luter en la traducció de la Bíblia va ser seguit per molts. Així van sorgir traduccions al francès (Jacques Lefebvre d'Étapes, 1539), al polonès (Bíblia de Brest, 1563), al castellà (Reina, 1569 i Varela, 1602), a l'anglès (*Nou Testament* de Tyndale, 1526; King James, 1611), a l'eslovè (1584), etc. Totes aquestes bibles en la llengua del poble anaven sense notes i, malgrat que la majoria de la gent era analfabeta, es van anar divulgant més i més fins a produir una vertadera commoció en el si de l'Església.

Al voltant de la Bíblia es van anar reunint els nous cristians fruit de la Reforma que no solament discutien l'autoritat del clergat de l'Església, sinó que també proposaven noves interpretacions bíbliques i sorgien noves denominacions cristianes: els luterans, els calvinistes, els baptistes, etc., que formaven comunitats diferents perquè hi havia interpretacions diverses de la Bíblia. Entre luterans i calvinistes hi havia la interpretació de l'eucaristia; i entre aquests i els baptistes, la forma i el sentit del baptisme, i així les diverses interpretacions de la Bíblia es van multiplicar i sorgiren nous grups religiosos i més i diverses confessions de fe. En alguns casos es mantenia la comunió, en al-

“ La Bíblia continua sent la base sobre la qual les diferents confessions cristianes —catòlics, protestants i ortodoxes— del nostre món dialoguen. I en això han estat molt importants els avanços en la traducció i interpretació de la Bíblia que s’han produït en les últimes dècades.

tres hi havia una total confrontació. Fins i tot, persecució. El que prevaluia era la fidelitat al text bíblic, segons la interpretació de cadascú.

L’atomització eclesial

Aquesta tendència a l’atomització eclesial es va anar prolongant al llarg dels tres segles següents, en el quals, sorgeixen els metodistes (1881), els Plymouth brethren (1901), els pentecostals (1900), etc., de manera que a finals del segle XIX el panorama era força descoratjador. Hi havia l’Església Catòlica —a Trento havia reforçat i endurit les seves posicions doctrinals i s’havia separat definitivament de les altres confessions religioses—, les esglésies ortodoxes i un gran nombre d’esglésies protestants i anglicanes, amb doctrines molt semblants, però amb poques relacions entre elles.

Una primera reacció a aquesta situació va ser l’agrupació d’esglésies que tenien doctrines molt semblants. A poc a poc es van anar formant el que anomenem famílies denominacionals. Així es va formar la Federació Luterana Mundial (fundada l’any 1947, la formen 140 esglésies en 79 països i uns 79 milions de fidels), l’Aliança Mundial d’Esglésies Reformades (fundada l’any 1875, la formen 215 esglésies a 107 països amb uns 75 milions de fidels), l’Aliança Baptista Mundial (fundada l’any 1905, la formen 216 convencions, una comunitat de 105 milions de persones), la Comunió Anglicana (compta amb 44 membres regionals i és present a 160 països), el Consell Mundial Metodista (fundada l’any 1881, la formen 76 esglésies membres a 132 països, amb uns 75 milions de fidels), etc. Entre aquestes famílies

n'hi ha altres de menys rellevants i també alguna força important, com la Pentecostal, que és la denominació que més ha crescut en el poc més d'un segle d'existència, però que està molt dividida i la formen nombrosos i diferents grups, sovint enfrontats entre ells mateixos.

El moviment ecumènic

Serà a principis del segle xx que començarà una nova etapa de les relacions entre les confessions cristianes. La Conferència Missionera Mundial d'Edimburg (1910) assenyala el principi d'un procés que anirà madurant en etapes posteriors fins a arribar a la constitució del Consell Mundial d'Esglésies (Amsterdam, 1948), en què, lamentablement, els catòlics i les esglésies evangèliques conservadores es neguen a participar. En aquest procés, els estudis bíblics tenen una importància cabdal.

Això no obstant, malgrat la seva negativa a entrar en el Consell Mundial d'Esglésies, l'Església catòlica no queda al marge del moviment ecumènic. En el seu si sorgeix un altre moviment ecumènic paral·lel que té com a personatges destacats el P. Couturier i el teòleg Y. M. Congar. En un principi el contingut d'aquest ecumenisme catòlic és aconseguir que els dissidents tornin a la llar comuna que seria l'Església catòlica; però cada vegada més s'orienta en una concepció menys rígida. La proposta de la celebració de la Setmana Universal d'Oració per la Unitat dels Cristians (1908) se centra a buscar la unitat dels creients «quan i com Ell vulgui». La creació per part de Joan XXIII, l'any 1960, del Secretariat per a la Unió dels Cristians, dona nou impuls al moviment d'apropament entre el Consell Mundial de les Esglésies i l'Església catòlica. Membres destacats de l'Església catòlica participen en seccions i departaments del Consell, per exemple en la comissió de Fe i Constitució. Les Assemblees Ecumèniques organitzades per la Conferència d'Esglésies Europees i la Conferències Europees de Bisbes catòlics, celebrades a Basilea (1989), Graz (1997) i Subiu (2007), donen nou impuls a les relacions fraternals entre catòlics i protestants. També les trobades bilaterals entre famílies confessionals protestants i l'Església Catòlica

Si en un principi catòlics i protestants seguien camins totalment diferents d'acord amb la seva confessió religiosa, amb el temps arriba un moment en què la confessió del biblista o del traductor ja no té gaire importància. Uns i altres ja no tracten de defensar posicions confessionals, sinó que es mouen solament per evidències científiques.

La Bíblia en el centre del moviment ecumènic

Naturalment, d'aquest moviment ecumènic, la Bíblia no n'és mai absent. És la base que mou els cristians a trobar-se els uns amb els altres amb vista a la unitat entre ells, que no hem de confondre amb la unitat de l'església que, per definició, és una sola. El fet de les diferències entre la Bíblia catòlica i la que normalment usen els protestants té un paper relatiu en les relacions entre catòlics i protestants. Hi ha dues diferències a superar: 1) Els llibres deuterocanònics, que els protestants no accepten com a canònics. Això no va representar cap impediment important. La Societat Bíblica Britànica i Estrangera, que fou pionera en la publicació i distribució de Bibles a tot el món, ja quasi des del principi (1813) va publicar bibles que incloïen els deuterocanònics. També recentment ha publicat versions de la Bíblia en llenguatge popular amb aquests llibres que no hi ha en les edicions protestants. La seva importància és molt relativa. 2) Les notes a peu de pàgina. Les bibles catòliques porten notes; les protestants, no. Si això era al principi un obstacle important, es va anar minorant en deixar de banda les notes de caràcter doctrinal i s'hi van posar només les que significaven un aclariment del text o que referien explicacions geogràfiques o històriques.

De totes formes, i malgrat les diferències, la Bíblia continua sent la base sobre la qual les diferents confessions cristianes —catòlics, protestants i ortodoxos— del nostre món dialoguen. I en això han estat molt importants els avenços en la traducció i interpretació de la Bíblia que s'han produït en les últimes dècades.

Els textos base de traducció

Si a l'Església catòlica, la *Vulgata* era el text bàsic per a les traduccions al llenguatge del poble, com, per exemple, en la versió Petisco-Torres Amat (1825), i per als protestants, era el *textus receptus* del Nou Testament, actualment es treballa amb les edicions crítiques del *Nou Testament* grec com la de Nestle-Aland i, pel que fa a l'*Antic Testament*, amb la *Biblia Hebraica Stuttgartensia*. Hi ha un gran consens en el text original a què els especialistes han arribat i, si cal, sempre es pot apel·lar a les lectures alternatives que es troben a peu de pàgina per a cada verset controvertit de la Bíblia. Actualment, les grans traduccions bíbliques es fan des dels originals o, si aquest no és el cas, a la vista dels originals.

Qüestions hermenèutiques

Per a la comprensió del text bíblic va ser important l'aplicació del mètode d'interpretació anomenat historicocrític. Això significava aplicar a la Bíblia els mateixos mètodes que s'apliquen a altres tipus de literatura i, així, investigar els orígens, la llengua i les fonts dels llibres de la Bíblia. Aquest mètode es caracteritza per buscar el sentit original d'un text bíblic, dins del seu context, tenint en compte quan i on va ser escrit, l'autor i els destinataris. Els primers estudis que aplicaven aquest mètode als llibres del *Pentateuc* van donar lloc a la hipòtesi dels quatre documents (J.E.D.P) que hi ha a l'origen dels cinc primers llibres de la Bíblia. Va ser molt criticat pels biblistes catòlics, però a poc a poc es va anar acceptant i, finalment, va dominar, amb matisos, el panorama dels estudis bíblics. Pel que fa al *Nou Testament*, s'arriba a conclusions més o menys consensuades sobre l'origen del evangelis i les diferents fonts.

Si en un principi catòlics i protestants seguien camins totalment diferents d'acord amb la seva confessió religiosa, amb el temps arriba un moment en què la confessió del biblista o del traductor ja no té gaire importància. Uns i altres ja no tracten de defensar posi-

“ El Concili Vaticà II diu: «L'Església procura, amb sol·licitud materna, que es redactin traduccions aptes i fidels en diverses llengües... i si aquestes traduccions, oportunament i amb el beneplàcit de l'autoritat de l'Església, es porten a terme fins i tot amb la col·laboració de germans separats, podran ser usades per tots els cristians.»

cions confessionals, sinó que es mouen solament per evidències científiques. S'ha arribat a un consens en l'estudi i les formes d'interpretació de la Bíblia. Això, que es dona en el terreny dels estudis a nivell universitari, passa en tota l'estructura eclesial. Per part catòlica, tant el Concili Vaticà II com el mateix papa Benet XVI, han parlat de la necessitat i legitimitat d'aquest mètode per a la comprensió del missatge de la Bíblia. També s'abandona cada vegada més la traducció literal de les Escriptures, que dona peu a ambigüitats i a textos confusos. La traducció d'equivalència dinàmica s'imposa i s'arriba a uns criteris de traducció pràcticament comuns a tots els cristians.

La col·laboració ecumènica en el camp de la interpretació bíblica

A mitjan del segle xx, ja tot està preparat per a una traducció interconfessional de la Bíblia. Per part protestant, les Societats Bíbliques Unides les patrocinen obertament i l'Església catòlica s'hi afegeix. El concili Vaticà II diu: «l'Església procura, amb sol·licitud materna, que es redactin traduccions aptes i fidels en diverses llengües... i si aquestes traduccions, oportunament i amb el beneplàcit de l'autoritat de l'Església, es porten a terme fins i tot amb la col·laboració de germans separats, podran ser usades per tots els cristians».

L'octubre del 2008, en ocasió de la celebració de la XII Assemblea General Ordinària del Sínode de Bisbes de l'Església catòlica, el

secretari general de les Societats Bíbliques Unides, Dr. Miller Milloy, invitat a parlar, va afirmar que en els quaranta darrers anys l'Església catòlica havia col·laborat amb les Societats Bíbliques en cent trenta-quatre traduccions bíbliques. També va parlar de l'Associació que les Societats Bíbliques Unides i la Federació Bíblica Catòlica havien creat per al ministeri bíblic. La publicació el 1964 del document del Concili Vaticà II *Verbum Dei*, en què l'Església catòlica cridava tots als cristians a «tenir un fàcil accés a les Sagrades Escriptures» havia estat determinant per a aquesta col·laboració.

A casa nostra hi ha ja una llarga història de col·laboració en la traducció bíblica. Un primer *Nou Testament* de traducció interconfessional va ser publicat l'any 1979, patrocinat per l'Associació Bíblica de Catalunya, la Fundació Bíblica Evangèlica de Catalunya, Publicacions de l'Abadia de Montserrat i Societats Bíbliques Unides. Al mateix temps, un equip d'especialistes en ciències bíbliques, tant del camp protestant com catòlic, va estar treballant durant anys en la traducció de tota la Bíblia que tingués el gran avantatge de ser independent de qualsevol cos eclesiàstic. El resultat d'aquest esforç va ser la publicació l'any 1993 de la Bíblia Catalana Interconfessional, de la qual ja s'han fet dotze edicions, amb més de 120.000 exemplars distribuïts. Això va ser possible gràcies a la col·laboració de tres entitats de tradició catòlica i protestant: l'Associació Bíblica de Catalunya, Editorial Claret i Societats Bíbliques Unides.

A l'Estat espanyol també s'ha treballat ecumènicament el text bíblic. L'any 1971 la Conferència Episcopal Espanyola i les Societats Bíbliques Unides van prendre l'acord de fer una traducció interconfessional de la Bíblia. Es va crear un equip format per catòlics i protestants que van aconseguir que l'any 1978 es publicués el primer *Nou Testament* interconfessional en castellà, sota la responsabilitat de la Biblioteca de Autores Cristianos, la Casa de la Bíblia i les Societats Bíbliques Unidas. No obstant això, diferents tipus de problemes van fer que la Bíblia sencera tardés gairebé trenta anys a ser publicada. Finalment ho va ser el 2009. La Bíblia porta un article de presentació signat pel president honorari de les Societats Bíbliques Unides, Samuel Escobar, i pel bisbe d'Almeria, Adolfo González, president de la Comis-

A casa nostra hi ha ja una llarga història de col·laboració en la traducció bíblica. Un primer *Nou Testament* de traducció interconfessional va ser publicat l'any 1979, patrocinat per l'Associació Bíblica de Catalunya, la Fundació Bíblica Evangèlica de Catalunya, Publicacions de l'Abadia de Montserrat i Societats Bíbliques Unides.

sió Episcopal de Relacions Interconfessionals de la Conferència Episcopal Espanyola. Els llibres deuterocanònics hi figuren com a grup diferenciat al final de l'*Antic Testament*, com és costum en aquest tipus de bibles ecumèniques.

Aquesta dinàmica de traduccions interconfessionals de la Bíblia s'ha anat donant en els diferents països i formen ja un patrimoni comú dels cristians, malgrat que els molt conservadors d'ambdues bandes es mantenen allunyats d'aquest moviment d'apropament i col·laboració en el camp de les traduccions bíbliques.

L'Escriptura, punt d'unió

El resultat positiu és que, després d'un llarg camí, els cristians hem arribat a un text comú. Tenim una traducció interconfessional de la Bíblia. Ara cal que aquest text sigui la Bíblia de tots, com ho va ser en el seu temps la Vulgata o, en el cas del protestants a Espanya, ho va ser —i encara ho és— la versió Reina-Valera. Queda clara la voluntat de totes les confessions cristianes que la Bíblia arribi al poble. Això, pel que fa als protestants, està expressat en la importància de la difusió de la Bíblia feta per les Societats Bíbliques Unides, i, pel que fa a l'Església catòlica, en les directrius de la Constitució Dogmàtica *Verbum Dei*, on es mana als creients que aprenguin «el sublim coneixement de Jesucrist», amb la lectura freqüent de les divines Escriptures. «Perquè el desconeixement de les Escriptures és desconeixement de Crist.»

Pel que fa al punt d'unió, encara hi ha problemes en el lloc que la Bíblia ha d'ocupar en la teologia cristiana. Des del principi hi ha hagut posicions diferents. Per una banda, els protestants han proclamat, des dels seus inicis, la centralitat i autoritat de les Escriptures, amb la coneguda frase «sola Escriptura». Per part catòlica, la *Verbum Dei* diu que «l'estudi de la Sagrada Escriptura ha de ser l'ànima de la Sagrada Teologia», però queda el problema de les tres fonts de la revelació: Escriptura, Tradició i Magisteri de l'Església. Això, que en principi sembla una divisió insalvable, no ho és tant si considerem els diferents desenvolupaments recents. Per banda protestant, no sembla que la «sola Escriptura» exclogui del tot la importància de la tradició. La Bíblia es rep i s'interpreta en el marc de la tradició. Sense ella seria molt difícil, no solament interpretar-la, sinó també fins i tot rebre-la. El mateix cànon bíblic ens ve de la tradició. Per la banda catòlica, s'ha de llegir la Constitució Dogmàtica del Concili Vaticà II, anomenada *Verbum Dei*. En el text d'aquesta Constitució s'emfatitza la centralitat de la Escriptura, que és imprescindible per al cristià. No es menciona la frase «tres fonts de la revelació». Es parla d'una sola revelació, la del Crist «el Verb fet carn». En l'apartat de la transmissió de la revelació, es parla de la tradició, per la qual hem rebut el cànon. Diu: «Per aquesta Tradició coneix l'Església el Cànon íntegre dels llibres sagrats i la mateixa Sagrada Escriptura es va coneixent en ella més a fons i es fa incessantment operativa». Pel que fa al magisteri de l'Església diu textualment que «Aquest Magisteri, evidentment, no està per damunt de la Paraula de Déu, sinó que la serveix, ensenyant només el que li ha estat confiat». De manera que les matisacions a la doctrina sobre la revelació fetes pel Concili es mouen en el sentit de trobar punts d'unió entre les confessions cristianes. Encara queda un llarg camí a recórrer, però a poc a poc la llum apareix al final del túnel.